

Nationaal Archief
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Nummer Toegang: 3.03.24.03

Inventaris van het archief van het Kantongerecht te Gorinchem, (1935) 1940-1949 (1954)

Versie: 01-11-2020

Alfonso Ros Wiese

Nationaal Archief, Den Haag 2000

This finding aid is written in Dutch.

I N H O U D S O P G A V E

Beschrijving van het archief.....	5
Aanwijzingen voor de gebruiker.....	6
Openbaarheidsbeperkingen.....	6
Beperkingen aan het gebruik.....	6
Materiële beperkingen.....	6
Aanvraaginstructie.....	6
Citeerinstructie.....	6
Archiefvorming.....	7
Geschiedenis van de archiefvormer.....	7
Organisatie van de rechterlijke macht en territoriale indeling.....	7
Jurisdictiegebied.....	7
Functionarissen en hun taak.....	7
Kantonrechters en kantonrechters-plaatsvervanger.....	7
Griffiers.....	8
Griffie-ambtenaren.....	8
Deurwaarders.....	8
Het Openbaar Ministerie.....	9
Overzicht van namen van leden van de rechterlijke macht over de periode 1940-1949 in het Kantongerecht te Gorinchem.....	9
Wenken voor het onderzoek in de archieven.....	10
Procedures strafzaken.....	10
Procedures Burgerlijke zaken.....	11
1. Kantonrechter.....	11
a. Bij dagvaarding:.....	11
b. Bij rekest (verzoekschrift).....	12
Arbeidszaken en huurkoopzaken.....	12
Overige rekestzaken.....	12
2. Kamer voor crisis-pachtzaken/ pachtkamer.....	12
Geschiedenis van het archiefbeheer.....	13
De verwerving van het archief.....	13
Inhoud en structuur van het archief.....	14
Selectie en vernietiging.....	14
Verantwoording van de bewerking.....	14
Ordering van het archief.....	14
Zoek-instructie.....	14
Registers vonnissen in civiele zaken (inventarisnummers 11-12).....	14
Register interlocutoire vonnissen (inventarisnummer 15).....	15
Register vonnissen en beschikkingen van de pachtkamer (inventarisnummer 41).....	15
Verwant materiaal.....	16
Beschikbaarheid van kopieën.....	16
Overzicht van geraadpleegde bronnen.....	16
Beschrijving van de series en archiefbestanddelen.....	17
I. Rechtspraak.....	17
A. Strafzaken.....	17
B. Burgerlijke zaken.....	17
1. Kantonrechter.....	17
2. Pachtzaken.....	18
II. Buitengerechterlijke zaken.....	19
Bijlagen.....	21
Verklarende woordenlijst.....	21

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF

Naam archiefblok:

Kantongerecht Gorinchem [periode 1940-1949]

Periodisering:

archiefvorming: 1940-1949

oudste stuk - jongste stuk: 1935-1954

Archiefbloknummer:

37012

Omvang:

43 inventarisnummer(s); ; 2,60 meter

Taal van het archiefmateriaal:

Het merendeel der stukken is in het Nederlands

Soort archiefmateriaal:

Normale geschreven, getypte en gedrukte documenten, geen bijzondere handschriften.

Archiefdienst:

Nationaal Archief

Locatie:

Den Haag

Archiefvormers:

Kantongerecht te Gorinchem

Samenvatting van de inhoud van het archief:

In het archief (waarvan de stukken inhoudelijk dateren uit 1935 - 1954) bevinden zich de registers van de strafzaken. Van de burgerlijke zaken bevat het archief onder andere audiëntiebladen en dossiers, met registers van vonnissen als toegang hierop. Van de pachtzaken zijn er ook onder meer audiëntiebladen, dossiers, beschikkingen en vonnissen. De buitengerechtelijke zaken bevatten registers voor akten en beschikkingen en voogdijregisterkaarten.

Aanwijzingen voor de gebruiker

OPENBAARHEIDSBEPERKINGEN

Deels openbaar, deels beperkt openbaar (B). Voogdijregisters en voogdijregisterkaarten zijn openbaar.

BEPERKINGEN AAN HET GEBRUIK

Reproductie van originele bescheiden uit dit archief is, behoudens de algemene regels die gelden voor het kopiëren van stukken, niet aan beperkingen onderhevig. Er zijn geen beperkingen krachtens het auteursrecht.

MATERIËLE BEPERKINGEN

Het archief kent geen beperkingen voor het raadplegen van stukken als gevolg van slechte materiële staat.

AANVRAAGINSTRUCTIE

Openbare archiefstukken kunnen online worden aangevraagd en gereserveerd. U kunt dit ook via de terminals in de studiezaal van het Nationaal Archief doen. Om te kunnen reserveren dient u de volgende stappen te volgen:

1. [Creëer een account of log in.](#)
2. Selecteer in de archiefinventaris een archiefstuk.
3. Klik op 'Reserveer' en kies een tijdstip van inzage.

CITEERINSTRUCTIE

Bij het citeren in annotatie en verantwoording dient het archief tenminste éénmaal volledig en zonder afkortingen te worden vermeld. Daarna kan worden volstaan met verkorte aanhaling.

VOLLEDIG:

Nationaal Archief, Den Haag, Kantongerecht Gorinchem [periode 1940-1949], nummer toegang 3.03.24.03, inventarisnummer ...

VERKORT:

NL-HaNA, Kantongerecht Gorinchem, 1940-1949, 3.03.24.03, inv.nr. ...

Archiefvorming

GESCHIEDENIS VAN DE ARCHIEFVORMER

ORGANISATIE VAN DE RECHTERLIJKE MACHT EN TERRITORIALE INDELING

JURISDICTIEGEBIED

Bij wet van 17 november 1933, Stbl. 603, houdende nieuwe vaststelling van het rechtsgebied en de zetels der rechtbanken en kantongerechten, behorende tot het gerechtshof te 's-Gravenhage, wordt het rechtsgebied van het kanton Gorinchem (3e kanton) opnieuw vastgesteld. Deze wet trad in werking op 1 januari 1934.

Het omvat dan de gemeenten:

Almkerk; Ameide; Arkel; Asperen; Giessen-Nieuwkerk, Gorinchem; Hardinxveld; Heukelum; Herwijnen; Hoogblokland; Hoornaar; Kedichem; Leerbroek; Leerdam; Meerkerk; Nieuwland; Noordeloos; Schelluinen; Schoonrewoerd; Tienhoven; Vuren; de Werken en Sleeuwijk; Werkendam; Woudrichem.

In 1940 is er het besluit van de Secretaris-Generaal van het departement van justitie betreffende wijzigingen van de rechterlijke indeling. (Stbl. S 207).

Op grond van § 1 der Verordening no. 23/1940 en in overeenstemming met de §§ 2 en 3 der Verordening no. 3/1940 van den rijkscommissaris voor het bezette Nederlandse gebied wordt bepaald:

- de gemeenten van het kanton Gorinchem, gelegen in de provincie Noord-Brabant, gaan over naar het kanton 's-Hertogenbosch
- de gemeenten van het Kanton Utrecht, gelegen in de provincie Zuid-Holland ten zuiden van de Lek, gaan over naar het Kanton Gorinchem.

Dit trad op 15 januari 1941 in werking en blijft van kracht tot 10 augustus 1951. Dan wordt het rechtsgebied van het kanton Gorinchem (3e kanton) opnieuw vastgesteld. (Stbl. 347).

FUNCTIONARISSEN EN HUN TAAK

KANTONRECHTERS EN KANTONRECHTERS-PLAATSVERVANGER

Kantonrechters worden sinds 1877 voor hun leven (voordien voor een periode van vijf jaar) benoemd door de Kroon, na een voordracht van de rechtbank, en ontslagen bij het bereiken van de zeventigjarige leeftijd.

Vereist is het Nederlanderschap, een leeftijd van minstens 25 jaar en een doctoraat in de rechtswetenschap of meesterschap in de rechten bij een Nederlandse universiteit (het laatste sinds 1877).

De kantonrechter is een alleensprekend rechter.

In 1933 komt hierin wat pachtzaken betreft verandering met de instelling bij elk kantongerecht van een kamer voor crisis-pachtzaken ingevolge de crisis-pachtwet van 1932, stbl. 301. De kantonrechter is voorzitter van deze kamer, die verder bestaat uit twee niet tot de rechterlijke macht behorende personen, deskundig ten aanzien van de verhoudingen op landbouwgebied, benoemd door de Kroon, na advies ingewonnen te hebben van Gedeputeerde Staten.

Ingevolge de Pachtwet 1937 (Stb. 205) wordt bij elk kantongerecht een pachtkamer ingesteld, bestaande uit de kantonrechter als voorzitter en twee niet tot de rechterlijke macht behorende personen, deskundig ten aanzien van de verhoudingen op pachtgebied, benoemd door de Kroon voor vijf jaar, na advies ingewonnen te hebben van Gedeputeerde Staten.

Bij verhindering of afwezigheid van de kantonrechter (en er is geen andere kantonrechter in het kanton) treedt een plaatsvervanger naar rang van benoeming op. De vereisten voor de betrekking van plaatsvervanger zijn anders dan die voor de kantonrechter in vaste dienst.

Voor hen gelden de eisen van Nederlanderschap en een minimumleeftijd van 23 jaar.

Zij worden telkens, na voordracht van de kantonrechter, door de Koning(in) voor 5 jaar benoemd en zijn bij aftreding weer benoembaar. Bij het bereiken van de zeventigjarige leeftijd worden zij door de Koning(in) ontslagen.

GRIFFIERS

De Griffier (en sinds 1877 de substituut-griffier) worden benoemd door de Kroon. Tot 1877 zijn de eisen van benoembaarheid van de griffier het Nederlanderschap en de leeftijd van tenminste 23 jaar (meerderjarigheid). Bij de wetswijziging van 1877 wordt daarenboven vereist een doctoraat in de rechtswetenschappen.

Bij afwezigheid van de griffier wordt tot wederopzegging toe, een waarnemend-griffier benoemd. Deze wordt benoemd en beëdigd door de kantonrechter. De waarnemend-griffier moet minstens 23 jaar oud zijn en ingezetene zijn van het kanton.

De taken van de griffier zijn in diverse wetten geregeld.

De hoofdtaak is van het begin tot het einde van de terechtzitting aanwezig te zijn en de zaken schriftelijk vast te leggen. Hij maakt de processen-verbaal van de zitting alsmede de minuut-vonnissen. Ook maakt hij akten en beschikkingen. Tot de overige taken behoort het beheer van de griffie, bestaande onder andere uit het open houden van de griffie gedurende de voorgeschreven uren, beheer van gelden, ook die ter griffie gedeponereerd, het bewaren van de minuten, registers en stukken behorende tot het kantongerecht.

Met name dient genoemd te worden het bijhouden van een repertoire, waarin dagelijks wordt genoteerd de dagtekening en aard van de opgemaakte akten, processen-verbaal en vonnissen in civiele zaken, met de namen der partijen.

GRIFFIE-AMBTENAREN

Deze worden aangesteld door de minister van justitie (sinds 1910, voordien door de griffier) en verrichten werkzaamheden ten behoeve van de interne dienst van het kantongerecht en de griffie.

DEURWAARDERS

Deze worden benoemd door de minister van Justitie (eerder door de rechtbank) en moeten naast het uitbrengen van exploten en dergelijke ook dienst doen ter terechtzitting.

HET OPENBAAR MINISTERIE

Het Openbaar Ministerie maakt geen deel uit van het kantongerecht. Tot 1877 wordt opgetreden namens het openbaar ministerie bij het kantongerecht door de burgemeester van de gemeente waarin het kantongerecht zitting heeft, of door de commissaris van politie of door een, met toestemming van de procureur-generaal bij het gerechtshof, bijzonder persoon.

In 1877 wordt de functie van ambtenaar van het openbaar ministerie bij het kantongerecht ingesteld.

Deze ambtenaar voert namens het openbaar ministerie het woord op de strafzittingen van het kantongerecht.

OVERZICHT VAN NAMEN VAN LEDEN VAN DE RECHTERLIJKE MACHT OVER DE PERIODE 1940-1949 IN HET KANTONGERECHT TE GORINCHEM**Kantonrechter**

- Mr. E.R. van Eibergen Santhagens

Kantonrechter-plaatsvervangers

- Mr. J.A. Overwater
- Mr. C. Vervoorn
- Mr. G.C. Weidner
- Mr. E.J.E.G. Vonkenberg
- Mr. D. Hurman

Griffier

- Mr. J.C. Temminck

Deurwaarder

- P. van Leeuwen (wnd) te Sliedrecht

Pachtkamer**Eerste lid**

- A. Oudijk te Kedichem

Plaatsvervangend eerste lid

- W. Boer te Giessen-Nieuwkerk
- P. de Jong
- D. Hakkesteegt te Hoornaar
- F.A. den Hartogh te Lexmond

Tweede lid

- A.C. Vermeulen te Kedichem

Plaatsvervangend tweede lid

- G. de Jong te Almkerk
- G. de Vor te Vianen

Ambtenaar van het Openbaar Ministerie voor de kantons Dordrecht, Oud-Beijerland en Gorinchem

- Mr. J.P. van der Meulen en H. van Zeggen te Dordrecht.

Zitting voor burgerlijke zaken, maandag 10.30 uur; eerste dinsdag van iedere maand, 10 uur.

Extra judiciële werkzaamheden, maandag na afloop civiele zaken.

Pachtkamer, als regel de eerste maandag van de maand, 13 uur.

Zittingen worden gehouden in een der bovenlokalen van het Stadhuis aan de Markt.

WENKEN VOOR HET ONDERZOEK IN DE ARCHIEVEN

PROCEDURES STRAFZAKEN

De strafzaken worden in eerste instantie ingeschreven in een register (zie inv.nrs. 42-43) dat gehouden wordt door het Openbaar Ministerie. In dit register worden allerlei gegevens vermeld: de dader, de overtreding, de naam van de verbalisant, de transactie of sepot en de uitspraak van de kantonrechter.

De procedure voor de terechtzitting begint met een dagvaarding van het Openbaar Ministerie waarin een opgave van het ten laste gelegde feit en ook van de tijd en plaats waarop het feit gepleegd zou zijn en de omstandigheden waaronder. De ambtenaar van het Openbaar Ministerie verzoekt de kantonrechter dag en tijdstip voor de terechtzitting te bepalen, waarop de griffier de zaak inschrijft op de zitting, die overigens niet gehouden hoeft te worden bij de kantongerechten, maar in de praktijk meestal wel gehouden wordt. Verdachte kan, wanneer enkel een geldboete is geëist, deze alsnog betalen (transactie) plus de dagvaardingskosten.

Sinds de invoering van het nieuwe Wetboek van Strafvordering in 1926 kan de procedure ook beginnen met een oproeping (dat wil zeggen zonder deurwaarder c.a.), mits er sprake is van ontdekking op heterdaad door een opsporingsambtenaar en mits zulks niet is uitgesloten door de minister van Justitie.

Bij niet verschijnen van de gedaagde wordt verstek verleend en het onderzoek ter terechtzitting zonder verdachte uitgevoerd. Tegen een bij verstek gewezen vonnis is verzet mogelijk.

Bij wel verschijnen van verdachte of zijn (schriftelijk) gevolmachtigde wordt het onderzoek ter terechtzitting geopend met het identiteitsverhoor van verdachte. Direct daarna kan door verdachte een verweer worden ingesteld op grond van nietigheid van de dagvaarding, niet-ontvankelijkheid van de ambtenaar van het openbaar ministerie of onbevoegdheid van de kantonrechter. Na uitspraak van de kantonrechter, eventueel op te schorten door ontijdig verklaren van het verweer, gaat bij niet geldig verklaren van het verweer de procedure verder met de voordracht door het Openbaar Ministerie: het voorlezen van de dagvaarding. Vervolgens leest de griffier het proces-verbaal van de opsporingsambtenaar voor. Dan vindt eventueel getuigenverhoor plaats, worden stukken van overtuiging overgelegd en wordt de verdachte ondervraagd. Vervolgens krijgt de ambtenaar van het openbaar ministerie het woord voor zijn beschuldigend betoog, waarop de verdachte kan antwoorden, waarop wederom de ambtenaar van het Openbaar Ministerie kan antwoorden, tot tenslotte verdachte het laatste woord krijgt, waarna het onderzoek wordt gesloten. De uitspraak volgt direct of binnen 14 dagen.

De uitspraak moet een beslissing geven over het wel of niet bewezen zijn van de feiten, de strafrechtelijke kwalificatie van die feiten, het wel of niet bewezen zijn van de schuld van verdachte van die feiten, het wel of niet bewezen zijn van de schuld van verdachte aan die feiten en de toepassing van de bij de wet bepaalde straf.

Indien een schriftelijk vonnis wordt gewezen, moet dit vonnis met redenen omkleed zijn en moet naast bovengenoemde elementen van de uitspraak bevatten: de personalia van de veroordeelde, de tenlastelegging (onder verwijzing naar de dagvaarding) met alle strafverlichtende en -verzwarende omstandigheden, de inhoud der bewijsmiddelen, voor zover zulks tot het bewijs heeft meegewerkt, de wettelijke gronden voor de opgelegde straf, de uitspraak op de vordering van de beledigde partij en de naam van de vonnissende kantonrechter.

Ook kan worden volstaan met een mondeling vonnis, tenzij verdachte of het Openbaar Ministerie een schriftelijk vonnis wil of de kantonrechter dat zelf nodig vindt.

Het mondeling vonnis wordt aangetekend in het proces-verbaal ter terechtzitting op een door de minister van Justitie voorgeschreven wijze, ingevolge het Besluit van 21 juli 1922 Ned. Stcrt. nr. 141.

Het vonnis moet op een openbare terechtzitting worden uitgesproken, c.q. worden voorgelezen.

Het proces-verbaal van de terechtzitting moet bevatten de ter terechtzitting in acht genomen vormen, hetgeen betreffende de zaak ter terechtzitting geschiedt en de zakelijke inhoud van de verklaringen van getuigen, deskundigen en verdachte.

In 1935 wordt het zogenaamde stempelvonnis mogelijk. Er is dan geen proces-verbaal van de terechtzitting nodig, maar aantekening van de opgelegde bestraffing op het kopie van de dagvaarding, evenals de eventuele afstand van hoger beroep of vernietiging van een vonnis in de hoogste instantie. Het stempelvonnis is alleen toegestaan indien:

- A. tegen verdachte verstek is verleend of
- B. door verdachte niets ter verdediging is aangevoerd en indien:
 1. geen getuigen of deskundigen zijn gehoord,
 2. geen beledigde partij zich in het geding heeft gevoegd,
 3. geen aanvulling van de tenlastelegging heeft plaatsgevonden,
 4. een mondeling vonnis is gewezen en
 5. enkel een geldboete of berisping is opgelegd of teruggave aan de ouders/voogd is gelast.

PROCEDURES BURGERLIJKE ZAKEN

1. KANTONRECHTER

A. BIJ DAGVAARDING:

De procedure begint met een dagvaarding door eiser van gedaagde. Aanmelding van de zaak bij de kantonrechter en plaatsing op de zitting is wel gebruikelijk, maar niet noodzakelijk, aangezien de griffier geen verplichting heeft tot het bijhouden van een zitting. Het is mogelijk de zaak aan te melden op de zitting waartegen gedagvaard is. Bij verstek van gedaagde wordt de eis toegewezen, tenzij deze onrechtmatig of ongegrond is. Bij verstek van de eiser wordt gedaagde ontslagen voor behandeling van de rechtzaak voor het gerecht en de eiser in de kosten veroordeeld.

Procureurstelling is niet verplicht: de bedoeling van de wetgever is een snelle, mondelinge procedure ("zonder beteekening van eenige schriftelijke dingtalen", artikel 99 oud Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv.)) met zo mogelijk een uitspraak op dezelfde zitting. In de praktijk wordt veelal de procesgang als voor de rechtbank gevolgd met schriftelijke conclusies (van eis, verweer, het eerste verweer van de gedaagde en antwoord op het eerste verweer van de gedaagde) en wordt de zaak over meer terechtzittingen uitgerekt door verdaging.

Bij een interlocutoir vonnis (zie inv.nr 15), dat is een tussenvonnis waarbij de rechter enig bewijs, onderzoek of instructie beveelt waarvan de beslissing van het definitieve vonnis afhankelijk kan zijn, kan getuigenbewijs opgedragen worden en gerechtelijke plaatsopneming ingelast worden, enz. De terechtzittingen zijn in beginsel openbaar, tenzij belangen van partijen anders eisen. Het vonnis dient altijd op een openbare terechtzitting uitgesproken te worden, ook na behandeling met gesloten deuren. Bij het vonnis moet onderscheiden worden het uitgesproken deel en de expeditie/ afschriften.

Het vonnis wordt gebracht op het proces-verbaal van de terechtzitting (audiëntieblad)

(zie inv.nrs 1-10) conform artikel 60 Rechtsvordering.

Het uitgesproken deel bevat de namen en de woonplaatsen van partijen, de slotsom van de eventuele conclusie van het Openbaar Ministerie, de gronden van de uitspraak zowel wat betreft de feiten als het rechtspunt, de uitspraak en de naam van de kantonrechter. De expeditie bevat daarnaast de conclusies van partijen, de vermelding dat het vonnis in het openbaar is uitgesproken en de datum van de uitspraak.

Het proces-verbaal bevat de handelingen en bevindingen van de terechtzitting, de zakelijke inhoud van eis en verweer, verklaringen van getuigen en deskundigen en de uitspraak. In zaken waarvan hoger beroep kan worden ingesteld, moet een afzonderlijk proces-verbaal worden opgemaakt van de verklaringen van getuigen en deskundigen.

Het audiëntieblad bevat naast het vonnis ook de mondelinge conclusies van partijen, de verklaringen van getuigen, de beëdigingen van deskundigen en ambtenaren.

B. BIJ REKEST (VERZOEKSCHRIFT)

Arbeidszaken en huurkoopzaken

In 1907 wordt een rekestprocedure voor arbeidszaken ingevoerd. De procedure begint met een rekest van eiser aan de kantonrechter om een dag voor de behandeling van de zaak te bepalen. Het rekest bevat naam en woonplaats van partijen en mededeling van de vordering en de gronden ervoor. Het rekest wordt in een daartoe bestemd register (zie inv.nr. 41) ingeschreven. De kantonrechter stelt dag en tijdstip vast en de griffier doet daarvan mededeling aan partijen door middel van een dienstbrief, die na kennisgeving de kracht heeft van een dagvaarding. Verder verloopt de procedure als boven bij dagvaarding.

In 1936 wordt een rekestprocedure voor huurkoopzaken ingevoerd. De procedure verloopt gelijk aan die van de hierboven genoemde arbeidszaken.

Aangezien deze zaken na verwijzing op de terechtzitting komen en op die zitting een rolnummer krijgen, worden ze bij de dagvaardingszaken opgeborgen.

Overige rekestzaken

Hier zijn geen algemene regels te geven. De verschillende regelingen die de kantonrechter bevoegdheid verlenen, bevatten vaak ook de procedurele voorschriften omtrent vorm en inhoud van het rekest, horen van belanghebbenden (bijvoorbeeld in voogdijzaken) en dergelijke.

2. KAMER VOOR CRISIS-PACHTZAKEN/ PACHTKAMER

De Crisispachtwet van 1932, Stbl. 301 schrijft de procedure voor. De pachter die vermindering of kwijtschelding van een pachttermijn wil, moet daartoe een verzoekschrift indienen bij het kantongerecht.

De behandeling geschiedt door de kamer voor crisis-pachtzaken, die partijen via aangetekende brief oproept en hoort. Zo spoedig mogelijk wordt een met redenen omklede beslissing genomen die schriftelijk aan partijen en eventuele andere belanghebbenden wordt meegedeeld. De kamer kan ook gebruik maken van een schikking in onderling overleg, zonder tussenkomst van de rechter.

De Pachtwet 1937, Stbl.205, regelt eveneens de procedure. De eisende partij moet een verzoekschrift indienen bij de pachtkamer van het kantongerecht in overeenstemming met procedure voor arbeidszaken. De procedure verloopt verder ook overeenkomstig aan die in arbeidszaken.

GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEFBEHEER

Gedurende de jaren 40 was het kantongerecht gevestigd in het Raadhuis Groote Markt no. 17.

(tegenwoordig is het kantongerecht gevestigd aan de Vismarkt 22).

In oktober 1860 werd het nieuwe Stadhuis van Gorinchem officieel in gebruik genomen. Het gemeentebestuur kwam met de minister van Justitie overeen, dat het Rijk als medegebruiker van het Stadhuis een bijdrage in de bouwkosten zou leveren van 25.741,50 gulden.

In ruil daarvoor verleende de gemeente aan het Rijk het recht "voor de dienst van de arrondissementsrechtbank en het kantongerecht te Gorinchem of van de later binnen deze gemeente te vestigen regterlijke collegiën en ambtenaren, voortdurend, onbelemmerd en kosteloos gebruik te maken van de navolgende gedeelten van het nieuwe raadhuis, zoals die hier, volgens de vermoedelijk daaraan te geven bestemming worden opgenoemd...."waarna de opsomming van de vertrekken die voor de rechterlijke macht bestemd waren inderdaad volgde.

Op grond van deze overeenkomst had het Rijk gedurende de jaren 40 dus gratis inwoning in het Gorincumse stadhuis.

Het kantongerecht was gevestigd op de tweede verdieping van het stadhuis. Het archief van het kantongerecht was op de zolder van het stadhuis geplaatst. Het was een vrij droge zolder dus het materiaal kon goed worden bewaard en de stukken werden in redelijke tot goede staat aangetroffen. Voor zover bekend was er gedurende de jaren veertig geen gebrek aan ruimte voor het archiefmateriaal. Ook was er hier geen archivaris. Het administratief personeel hield zich dus zelf bezig met het archief.

DE VERWERVING VAN HET ARCHIEF

Overbrenging van een overheidsarchief

Inhoud en structuur van het archief

SELECTIE EN Vernietiging

De stukken van de kantongerechten over de periode 1940 - 1949 die voor vernietiging in aanmerking kwamen, zijn vernietigd in 1976 en 1986.

Op dit tienjarenblok zijn de volgende vernietigingslijsten van toepassing geweest:

- Lijst van voor vernietiging in aanmerking komende archiefbescheiden berustende onder het beheer van de griffier van het kantongerecht (1947-1985), vastgesteld bij gemeenschappelijk besluit van de Staatssecretaris van C.R.M. en de Minister van Justitie van resp. 4 en 27 februari 1981. Nrs. MMA/AR-211-028 en DORR 233/881
- Lijst van voor incidentele vernietiging in aanmerking komende archiefbescheiden, over de periode 1930 tot en met 1946, zich bevindende bij de griffies van de kantongerechten. H.D.O.R.R. Nr. 821/884 van 17 mei 1984

Verantwoording van de bewerking

Het archief was niet in tienjarenblokken verdeeld, daarom moest dit alsnog geschieden.

Bij de opzet van het tienjarenblok is uitgegaan van de indeling zoals die is beschreven in het Werkboek rechterlijk archieven, 1838 - 1940 van R. Huijbrecht.

Bij elk bestand in het tienjarenblok zijn de betreffende ingangen geplaatst, bestaande uit klappers, rolboeken, rolregisters, kaarten en rekestboeken.

De dossiers, beschikkingen, audiëntiebladen en overige stukken zijn per onderwerp of zaak bij elkaar geordend in bundels, pakken of omslagen.

Ordering van het archief

Zoek-instructie

Hieronder volgt een opsomming van de verschillende ingangssystemen die in deze inventaris voorkomen.

Per ingangssysteem wordt aangegeven hoe ze zijn gerangschikt en hoe er gebruikt van gemaakt kan worden.

Waar mogelijk wordt er een relatie gelegd tussen de ingangssystemen en de bijbehorende stukken.

Bij de opsomming is de volgorde van het schema zoals gebruikt in de inventaris aangehouden. Per onderdeel worden de bijbehorende ingangssystemen beschreven.

Registers vonnissen in civiele zaken (inventarisnummers 11-12)

Deze registers zijn geordend op jaar. Binnen het jaar het zijn de gegevens geordend op nummer. Bij deze nummers staan vervolgens de namen van de betrokkenen vermeld en de datum waarop het vonnis is geweest.

Aan de hand van deze datum kunt u het vonnis terugvinden in de audiëntiebladen van de openbare terechtzittingen van burgerlijke zaken (inv.nrs. 1-10), die zijn geordend op datum van uitspraak van het vonnis

Het register (inv.nrs. 11-12) vormt dus een toegang op de audiëntiebladen (inv.nrs 1-10)

De rolnummers genoemd in het register (inv.nrs 11-12) komen rechtstreeks overeen met de rolnummers van de civiele zaken (inv.nrs 16-18).

Het register (inv.nrs. 11-12) vormt dus ook een toegang op de dossiers civiele zaken (inv.nrs. 16-18).

In het audiëntieblad (inv.nrs. 1-10) bevat alleen het vonnis. In de dossiers civiele zaken (inv.nrs 16-18) treft u naast het vonnis ook nog andere stukken aan.

REGISTER INTERLOCUTOIRE VONNISSEN (INVENTARISNUMMER 15)

Deze registers zijn geordend op jaar. Binnen het jaar het zijn de gegevens geordend op nummer. Bij deze nummers staan vervolgens de namen van de betrokkenen vermeld en de datum waarop het vonnis is geweest.

Aan de hand van deze datum kunt u het vonnis terugvinden in de audiëntiebladen van de openbare terechtzittingen van burgerlijke zaken (inv.nrs. 1-10), die zijn geordend op datum van uitspraak van het vonnis

Het register (inv.nrs. 15) vormt dus een toegang op de audiëntiebladen (inv.nrs 1-10)

REGISTER VONNISSEN EN BESCHIKKINGEN VAN DE PACHTKAMER (INVENTARISNUMMER 41)

Het register is geordend op datum van vonnis of beschikking. Bij deze datum staan de namen van de partijen genoemd alsmede de aard der vordering.

Daarnaast staat er een volgnummer bij de datum van vonnis of beschikking.

Als u de datum van het vonnis of beschikking weet, kunt u aan de hand van dit register het bijbehorende volgnummer opzoeken. Met behulp van dit volgnummer kunt u nu het vonnis of de beschikking opzoeken in de vonnissen en beschikkingen pachtzaken (inv.nr. 39). Deze zijn immers geordend volgens die volgnummers.

Dit register (inv.nr. 41) vormt dus een toegang op de vonnissen en beschikkingen pachtzaken (inv.nr 39).

Als u het volgnummer weet kunt u de datum van het vonnis of de beschikking opzoeken.

Met behulp van deze datum kunt u de bijbehorende audiëntiebladen pachtzaken (inv.nr 38) opzoeken. Deze zijn geordend op datum van uitspraak/zitting.

Dit register (inv.nr 41) vormt dus ook een toegang op de audiëntiebladen pachtzaken (inv.nr 38).

De informatie die te vinden is in de vonnissen en beschikkingen pachtzaken (inv.nr. 39) is uitgebreider dan de informatie in de audiëntiebladen pachtzaken.

Het register vormt geen directe toegang op de dossiers betreffende pachtzaken (inv.nrs. 33-35) , maar aan de hand van de namen en data van vonnis/beschikking genoemd in het register (inv.nr 41) kunt u er wel belangrijke informatie uithalen.

Verwant materiaal**BESCHIKBAARHEID VAN KOPIEËN**

Inventarisnummers van dit archief zijn niet in kopievorm beschikbaar

OVERZICHT VAN GERAADPLEEGDE BRONNEN

Algra, mr. N.E. & Gokkel, mr. H.W.R., *Verwijzend en verklarend juridisch woordenboek*, Alphen aan den Rijn: Samsom H.D. Tjeenk Willink.Brakel, G.J. van, *De bevoegdheden van den kantonrechter in burgerlijke en in strafzaken*, Zwolle, 1934.Brakel, G.J. van & Jonker, A., *Handboek voor het kantongerecht*, Zwolle, 1948.Does de Willebois, W.E.T.M. van de (bewerkt door), C.M. van der Kemp's *Ontwikkeling van het recht, betrekkelijk de kantongerechten*, Heusden, 1898 (vierde druk).Gids voor de Rechterlijke Macht, Jaargang 58 t/m 60.Huijbrecht, R. e.a. *Werkboek rechterlijke archieven 1838-1940*, 's-Gravenhage: Rijksarchiefdienst, 1989.Lexicon van Nederlandse Archiefterminologie, 's-Gravenhage 1983: Stichting Archief Publicaties.Pui, P.I. du (bewerkt door), C.M. van der Kemp's *Ontwikkeling van het recht, betrekkelijk de kantongerechten*, Heusden, 1914 (vijfde druk).Reformatorsch dagblad d.d 24-10-1978.

BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDDELEN

I. RECHTSPRAAK

A. STRAFZAKEN

42-43	Registers Strafzaken 1940-1954	2 delen
42	1940 oktober 15 - 1946 december 17	
43	1947 januari 7 - 1954 mei 20	
	Openbaarheid beperkt tot 01-01-2030	

B. BURGERLIJKE ZAKEN

1. KANTONRECHTER

1-10	Audiëntiebladen van de openbare terechtzitting van burgerlijke zaken 1940-1949 zie inv.nrs. 11-12 en 15	10 pakken
1	1940	
2	1941	
3	1942	
4	1943	
5	1944	
6	1945	
7	1946	
8	1947	
9	1948	
10	1949	
	Openbaarheid beperkt tot 01-01-2025	
11-12	Registers vonnissen in civiele zaken 1938-1952 is toegang op inv.nrs 1-10 en 16-18	2 delen
11	1938 november - 1943 september	
12	1943 oktober - 1952 juli	
	Openbaarheid beperkt tot 01-01-2028	
13-14	Repertorium aangebrachte zaken en eindvonnissen 1936-1950	2 delen
13	1936 oktober - 1942 februari 2	
14	1942 februari 2 - 1950 juni 5	
	Openbaarheid beperkt tot 01-01-2026	
15	Register interlocutoire vonnissen 1935-1944 vormt ingang op inv.nrs. 1-10	1 deel
16-18	Dossiers civiele zaken 1947-1949 Zie inv.nrs. 11-12 De jaren 1940 - 1946 werden niet aangetroffen.	3 pakken

16 1947
17 1948
18 1949
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2025](#)

2. PACTZAKEN

- 41** Registers vonnissen en beschikkingen in pachtzaken
1940 juli 29 - 1951 februari 5 1 deel
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2027](#)
Vormt ingang op inv.nrs 38 en 39
Zie inv.nrs. 33-35
- 33-35** Dossiers betreffende pachtzaken 3 pakken
1940-1949
zie inv.nr 41
33 1940-1944
34 1944-1946
35 1947-1949
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2025](#)
- 38** Audiëntiebladen pachtzaken 1 pak
1940-1949
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2025](#)
zie inv.nr 41
- 39** Beschikkingen en vonnissen pachtzaken 1 pak
1940-1949
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2025](#)
zie inv.nr 41
- 36** Pachtcontracten met bijbehorende correspondentie 1 pak
1940-1949
[Openbaarheid beperkt tot 01-01-2025](#)
- 37** Pachtcontracten waartegen geen bezwaar is gerezen 1 pak
1940-1941
Jaren 1942-1949 niet aangetroffen
- 40** Aantekeningen pachtzaken Openbaar Ministerie 1 pak
1939-1942

II. BUITENGERECHTERLIJKE ZAKEN

19-22	Registers voor akten en beschikkingen 1941-1950	4 delen
19	1941 januari - 1943 november 1	
20	1943 november 8 - 1946 juni	
21	1946 juli - 1947 augustus 11	
22	1947 augustus 18 - 1950 juni Openbaarheid beperkt tot 01-01-2026	
23-32	Voogdij registerkaarten 1940-1949	10 pakken
23	1940	
24	1941	
25	1942	
26	1943	
27	1944	
28	1945	
29	1946	
30	1947	
31	1948	
32	1949	

BIJLAGEN

VERKLARENDE WOORDENLIJST

Admissie (gratis)	Pro deo procedure, gratis recht tot procederen
Audiëntieblad	Het proces-verbaal, verslag van een rechtzitting, door de griffier gehouden en door de voorzitter van de rechtbank en de griffier ondertekend.
Beneficiair	Onder voorrecht/voorbehoud.
Civiel	Burgerlijk.
Comparitie	Verschijsing voor de rechterlijke macht.
Contentieus	Rechtsgeschil op tegenspraak.
Dossier	'Omslag` met de bijbehorende stukken van één proces (burgerlijk of strafrechtelijk).
Expeditie	Voor partijen bestemd exemplaar (afschrift) van een akte, speciaal van een vonnis of arrest.
Exploot	De opgestelde verklaring, akte van een mededeling door een deurwaarder, ambtshalve of in bijzondere opdracht, aan een betrokkene persoonlijk of aan zijn domicilie.
Griffie	Secretariaat van de instelling.
Grosse	Het voor de belanghebbende bestemde, eerst-uitgegeven afschrift van een authentiek geschrift (akte) of van een vonnis, in tegenstelling tot de minuut, die onder de betrokken ambtenaar verblijft.
Interlocutoir	Bepaalde vorm van tussenvonnis (dus een vonnis, voor het eindvonnis gelezen, dat geen einde aan het geding maakt), waarbij de rechter, alvorens zijn eindbeslissing te geven een bewijsopdracht geeft of een onderzoek of instructie beveelt, waarvan de beslissing omtrent de zaak zelf afhankelijk kan zijn.
Klapper	Een alfabetisch ingerichte index.
Pacht	Elke 'overeenkomst in welke vorm en onder welke benaming ook aangegaan, waarbij de ene partij zich verbindt aan de andere partij, tegen voldoening van een tegenprestatie een hoeve of los land in gebruik te verstrekken ter uitoefening van de landbouw' onderscheiden van de op niet-agrarische percelen toegepaste huur.
Procureur	Vertegenwoordiger van de partijen in burgerlijke zaken.
Rekest	Verzoek(schrift).
Repertorium	Tijdrekenkundige lijst van de door een notaris verleden akten, hiervan wordt jaarlijks een kopie overgebracht naar de rechtbank.

Rolboek	Hierin worden, zowel in strafzaken als in burgerlijke zaken, de aanhangige zaken in tijdsvolgorde ingeboekt.
Successie	(Erf)opvolging.
Voluntair	Vrijwillig.

Zie voor een gedetailleerde uitleg Fockema Andreae's Verwijzend en verklarend Juridisch woordenboek.